

Inspiratiedocument

Klimaat-gender-armoedebestrijding

INLEIDING

Beste penvoerder en alle teamleden binnen de Blue Deal-partnerschappen,

De ministeries en de waterschappen willen binnen de Blue Deal enkele thema's extra aandacht geven: klimaat, armoedebestrijding, sociale inclusiviteit (waar gender een onderdeel van is), innovatie en duurzaamheid. De thema's komen uit het beleid van de ministeries en de waterschappen en zijn samengevoegd voor het programma van de Blue Deal.

Voor je ligt een inspiratiedocument waarmee het programmabureau van de Blue Deal jullie inspiratie wil meegeven om de thema's klimaat, armoedebestrijding en sociale inclusiviteit uit te werken in de jaarplannen van je partnerschap. De thema's innovatie en duurzaamheid zijn al zo verweven in de partnerschappen, dat we hier geen specifieke aandacht voor nodig achten.

De thema's klimaat en armoedebestrijding zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Droogte of overstroming kan armoede veroorzaken. Daarom zetten de partnerschappen van de Blue Deal in op het klimaatbestendig maken van de partnerlanden tegen weersextremen, zoals droogte of overstromingen, waarmee we bijdragen aan het voorkomen van armoede. En wanneer armoede wordt bestreden, krijgen mensen meer gelegenheid om bij te dragen aan een klimaatbestendig watersysteem.

Daarnaast willen we dat de Blue Deal-partnerschappen bijdragen aan schoon, voldoende en veilig water voor iedereen. De VN-doelstelling dat niemand mag achterblijven in het behalen van de Sustainable Development Goals (SDG's) ('leave no-one behind') werkt dan ook door in de Blue Deal. Het betekent niet alleen zorgen dat iedereen profiteert van beter waterbeheer, maar ook dat iedereen een stem heeft in die verbetering. Hoe zorgen we dat achtergestelde bevolkingsgroepen ook participeren in de partnerschappen?

In het format en het Monitoring- en Evaluatieraamwerk (M&E Framework) heb je al aandacht besteed aan het integreren van de thema's en ingezet op het ontwikkelen van specifieke activiteiten. Met dit inspiratiedocument willen we je een extra steuntje in de rug geven om deze activiteiten verder uit te bouwen en deze op te nemen in de jaarplannen van jullie partnerschappen. Zo maken we de partnerschappen duurzamer en creëren we meer effect voor de lange termijn.

Het zal een voortdurend leerproces zijn, waarin we veel kunnen leren van de partnerlanden en van elkaar als waterschappen onderling. Daarom gaan we een gezamenlijke leercyclus in en zal er jaarlijks een themadag worden georganiseerd om elkaar te inspireren en nieuwe kennis op te doen. Daarnaast vragen we je steeds de volgende vragen voor je partnerschap te stellen:

1. Hoe zorgt ons partnerschap ervoor dat er binnen ons programma *expliciet* aandacht is voor de thema's en hoe laten we dit zien?
2. Hoe kan ons partnerschap zichzelf voortdurend verbeteren en daarmee de impact van de thema's binnen de Blue Deal vergroten?

Omdat de Blue Deal bijdraagt aan de SDG's, opgesteld door de Verenigde Naties, verwijzen we daar bij ieder thema opnieuw naar en werken we aan de hand van die doelen toe naar concrete acties binnen de partnerschappen.

Succes met het uitwerken van de thema's!

Inhoud

INLEIDING	2
TIPS VOOR ALLE THEMA'S:	4
PROCES	4
KLIMAAT	5
Doel	5
Klimaat en de Blue Deal	5
Klimaatadaptatie binnen de Blue Deal.....	6
De governance van klimaatadaptief werken.....	6
Nationally Determined Contributions (NDC's)	7
Tips: hoe kan ik klimaat een plek geven in ons partnerschap?	7
Interessante rapporten	8
GENDER	10
Doel	10
Wat is sociale inclusiviteit?.....	10
Wat is gender?.....	11
Sociale Inclusiviteit en de Blue Deal.....	11
Gender en water	11
Barrières wegnemen	12
Tips: hoe kan ik sociale inclusiviteit een plek geven in ons partnerschap?	12
Interessante rapporten	14
ARMOEDEBESTRIJDING	15
Armoede en water	15
Armoede en de Blue Deal.....	15
Corruptie	16
Context	16
Tips: hoe kan ik armoedebestrijding een plek geven in ons partnerschap?	17
Interessante rapporten	18
KERNADVISEURS.....	19
KENNISORGANISATIES CONTACTPERSONEN BLUE DEAL	20
KENNISORGANISATIES WERELDWIJD	24

TIPS VOOR ALLE THEMA'S:

- **Zoek samenwerking met de ambassade, deltacoördinatoren en het NWP:** ontwikkel de thema's in afstemming met het programma van de Nederlandse ambassade in je partnerland en maak gebruik van de kennis en het netwerk van de deltacoördinatoren en het NWP.
- **Stimuleer en faciliteer samenwerking:** wellicht is je buitenlandse partner nog niet gewend om met meerdere stakeholders samen te werken, of hebben ze simpelweg nog geen weet van elkaars bestaan. Stimuleer en faciliteer daarom samenwerking tussen de verschillende stakeholders, zodat er een dynamisch en veelzijdig perspectief ontstaat in de planvorming en -uitvoering.
- **Stakeholdersanalyse:** of je het nu hebt over klimaat, vrouwen of de oorspronkelijke bevolking, zie hen allemaal als een stakeholder en neem hen mee in je stakeholdersanalyse. Op de laatste pagina geven we je suggesties mee van interessante Nederlandse organisaties die je kunnen helpen met het uitwerken van de thema's. Maar kijk ook vooral in het partnerland zelf wie goede partners zijn om mee samen te werken.
- **Governance intern:** om als partnerschap voldoende aandacht te kunnen besteden aan de thema's klimaat, armoedebestrijding en gender, is voldoende capaciteit (mankracht en budget) nodig. Breng het onderwerp op de (bestuurlijke) agenda en houdt bijvoorbeeld een presentatie voor je Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur of managementteam.
- **Internaliseer:** bewust nadenken over klimaat, armoedebestrijding of sociale inclusiviteit/gender is niet de taak van een enkel teamlid. Dat ligt bij ons allemaal. Daarom is het zo belangrijk dat we ons er allemaal bewust van zijn, zowel in binnen- als buitenland. Iedereen heeft de verantwoordelijkheid om de thema's op een goede manier te verweven in het partnerschap. Pak daarom deze thema's samen op met je buitenlandse partner en maak het onderdeel van je gedachtegoed.

PROCES

Dit document staat niet op zich, maar is onderdeel van een proces dat we de komende tijd gezamenlijk in gaan. Eens in de drie maanden wordt op de thema's gerapporteerd en in de jaarplannen worden deze uitgewerkt in activiteiten. Gezamenlijk zetten we in op:

1. **Kennisoverdracht en -uitwisseling in de partnerlanden:** we willen met het Blue Deal-programma niet alleen kennis naar het partnerland exporteren, maar ook importeren. Laten we deze kennisdeling tussen landen faciliteren.
2. **Cyclisch leren in Nederland:** om de kennisuitwisseling tussen de waterschappen en de ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Waterstaat te bevorderen, zal ieder jaar een themadag worden georganiseerd, waarbij de thema's centraal staan. Zo leren we van elkaar en brengen we elkaar steeds een stapje verder in de uitvoering van het Blue Deal-programma.
3. **Gericht op lange termijn:** met het Blue Deal-programma helpen we de buitenlandse partners met planvorming en het ontwikkelen van modellen om prognoses te kunnen doen. Zo kunnen zowel op korte als lange termijn grote slagen worden gemaakt.

KLIMAAT

Doel Verenigde Naties: neem urgente actie om de klimaatverandering tegen te gaan en de impact te verkleinen. Zie hier de [doelen en indicatoren](#).

Doel

De doelstellingen en ambities van de Blue Deal zijn onlosmakelijk verbonden met klimaatverandering. Door klimaatverandering verergeren veel watergerelateerde problemen in landen waar het Blue Deal-programma zich op richt. Zo verslechtert de waterkwaliteit door de hogere temperaturen, ontstaat verzilting en neemt de urgentie op het gebied van waterveiligheid toe vanwege de bodemdaling en de zeespiegelstijging. De waterzekerheid komt in het geding door klimaatextremen, zoals droogte of slechte waterverdeling, waardoor oogsten mislukken. De landbouw is een sector die grote gevolgen ondervindt van klimaatverandering en waar een grote uitdaging ligt in het aanpassen aan klimaatverandering. Ook de volksgezondheid komt in gevaar wanneer infectieziektes zoals malaria of cholera vrij spel hebben na hevige regenval of overstromingen, bijvoorbeeld doordat rioolwater naar boven komt en de straten blank komen te staan. Aandacht voor klimaat is dus noodzakelijk voor de Blue Deal.

Waterschaarste droeg bij aan oorlog in Syrië

Dat een gebrek aan water maatschappij-ontwrichtend kan werken, laat de oorlog in Syrië zien. Door waterschaarste op het platteland mislukten de oogsten en ontstond armoede. Hierop trokken veel Syriërs naar de grote steden, waar uiteindelijk de vlam in de pan sloeg. Veel wetenschappers zien de waterschaarste dan ook als een van de aanleidingen die de start van de oorlog uitlokte. Miljoenen mensen vluchtten naar omliggende buurlanden als Jordanië, een land dat al gebukt ging onder waterschaarste. Zie in deze [korte documentaire](#) hoe Jordanië omgaat met het gebrek aan water.

Klimaat en de Blue Deal

De Blue Deal partnerschappen oefenen positieve invloed uit op het aanpassen aan klimaatverandering en het weerbaarder maken van de partnerlanden. Ook biedt het meenemen van klimaatverandering in strategieën de mogelijkheid om ons te richten op lange termijn doelen, zodat de impact van de Blue Deal niet alleen op korte termijn, maar ook op lange termijn zichtbaar is. Op die manier zijn de waterschappen niet alleen in Nederland duurzaam en klimaatbewust bezig, maar zijn we ook van invloed op bewust gemaakte keuzes door de buitenlandse partners.

Aandacht voor klimaat om internationaal conflict te voorkomen in de Volta-delta

De Volta-delta is een grensoverschrijdend stroomgebied tussen Burkina Faso en Mali. Vanwege een groeiende bevolking, een snelle economische ontwikkeling en toenemende fluctuaties in neerslagpatronen als gevolg van klimaatverandering, bestaat er een kans op een internationaal conflict wanneer het water niet goed wordt verdeeld. Om die reden richt het waterschap in de Volta-delta zich op het uitwisselen van waterdata op uitvoeringsniveau en het bespreken van

waterallocatiemogelijkheden tussen beide landen, zodat dit een eerste stap kan zijn in verenging van waterbeleid en politieke keuzes rondom verdeling van water. Wereld Waternet kijkt samen met de buitenlandse partner en collega-waterschappen naar het verzamelen van data en het opstellen van een waterallocatieplan. Door actief alle stakeholders te betrekken wordt getracht een gelijkwaardige waterverdeling tot stand te brengen om internationale conflicten te voorkomen.

Klimaatadaptatie binnen de Blue Deal

Klimaat binnen de Blue Deal richt zich voornamelijk op klimaat*adaptatie*. Waterschappen delen hun kennis met hun partnerlanden om weerbaarder te worden tegen klimaatverandering. De waterschappen hebben dagelijks te maken met de gevolgen van klimaatverandering. Omgaan met wateroverlast en droogte is een belangrijke opgave die voor veel andere landen herkenbaar is. Klimaat*mitigatie*, waarbij de uitstoot van emissies van broeikasgassen wordt verminderd, is een positieve bijvangst, maar voor de Blue Deal geen aandachtspunt. De kracht van de waterschappen ligt bij het bedenken van adaptieve maatregelen. Maar wanneer het haalbaar is een voorziening energieneutraal te laten draaien, grondstoffen terug te winnen of een duurzame grond-, weg- en waterbouw aanpak te kiezen, is mitigatie zeker van meerwaarde voor de Blue Deal. In fase 2 en 3 wordt bekeken of mitigatie meer aandacht kan krijgen binnen de Blue Deal-partnerschappen.

Klimaatadaptatie in de Awash Basin van Ethiopië

Het Blue Deal-partnerschap in Ethiopië Awash zet een stroomgebiedsbreed 3R 'potential mapping' op, met daaraan gelinkt een strategie- en globaal implementatieplan. Hierbij is ook aandacht voor mitigatiemaatregelen. Door deze tools ondersteunen de waterschappen de coördinerende functie van de partnerorganisatie. Stakeholders worden bewust gemaakt van de impact van klimaatverandering. Door een betere informatievoorziening en een meer planmatige aanpak van waterallocatie proberen we een meer gelijkwaardige waterverdeling te bevorderen. Vanuit verschillende projecten en door verschillende partners wordt hieraan bijgedragen.

De governance van klimaatadaptief werken

Nu we klimaat binnen de Blue Deal hebben gericht op adaptatie, is het goed naar de governance van klimaatadaptief werken te kijken. Het integreren van klimaatadaptatie in beleid en uitvoering staat, voornamelijk in landen die bezig zijn met decentralisatie, niet boven aan de agenda. Daar komt bij dat klimaatadaptatie ook vaak nog niet institutioneel belegd is bij een organisatie of een gezaghebbend persoon. Klimaatadaptatie vergt strategische lange termijnplanningen waar in veel landen nog weinig aandacht voor is. Om voldoende versnelling in het klimaatadaptatie proces te krijgen is het cruciaal dat juist ook decentrale overheden zoals gemeenten zich hiervan bewust worden en zich hier aan committeren. Op dit vlak kunnen de Nederlandse waterschappen een belangrijke rol spelen, omdat zij veel kennis en ervaring hebben op een soortgelijk bestuurlijk niveau.

Veel landen hebben een hiërarchischer werkcultuur dan wij in Nederland kennen. Commitment op het juiste (bestuurlijke) niveau (zoals een burgemeester of ambassadeur), helpt om de uitvoeringskracht van het partnerschap veilig te stellen. Let wel op of er niet nog een onofficiële governancestructuur aanwezig is, naast de officiële lijnen. Wat zijn de traditionele machthebbende instituten, of wie heeft goede banden met politieke vertegenwoordigers? Het identificeren van de sleutelpersonen kost tijd, maar is cruciaal om met de Blue Deal-partnerschappen tot goede resultaten te komen.

Nationally Determined Contributions (NDC's)

Het is verstandig om voor je partnerschap na te gaan welke Nationally Determined Contributions (NDC's) voor jouw partnerland zijn vastgelegd. De NDC's zijn de afspraken per land om de uitstoot van broeikasgassen te beperken en geven daarmee invulling aan de mondiale Sustainable Development Goals (SDG's). Sinds het klimaatakkoord van Parijs hebben 182 landen individueel bekeken hoe zij kunnen bijdragen aan de SDG's. Met de Blue Deal dragen we bij aan SDG 6.3 t/m 6.6. In de afspraken per land (de NDC's) zijn vaak ook plannen opgenomen voor klimaatadaptatie. Omdat de NDC's landspecifiek zijn, zal Ghana bijvoorbeeld andere afspraken hebben dan Colombia. Vanaf 2020 worden de NDC's aangescherpt, dus kijk goed wat dit betekent voor jouw partnerschap en de te behalen resultaten.

Tips: hoe kan ik klimaat een plek geven in ons partnerschap?

- **Desk study model:** hoe ziet het stroomgebied eruit in 2050? Een lange-termijnanalyse geeft inzicht in de klimaatveranderingen en welke impact dit op de regio heeft. Blijft water nog wel beschikbaar? De inzichten voor overstromingsvoorspellingen en droogteproblematiek kun je opnemen in het waterallocatieplan. En wat betekent dit voor de invulling van de Theorie of Change (ToC)?
- **Stresstest en risicodialogen:** in Nederland voeren de waterschappen stresstesten uit, gevolgd door risicodialogen. In risicodialogen neem je stakeholders mee in wat de gevolgen van klimaatverandering kunnen betekenen voor hen en bepaal je gezamenlijk het ambitieniveau. Denk hierbij bijvoorbeeld aan wat een droogteperiode kan betekenen voor een waterzuivering, maar ook wat een overstroming voor gevolgen heeft voor een fabriek. Het nemen van maatregelen kan de kwetsbaarheid verkleinen, maar nooit helemaal wegnemen. Het overblijvende 'restrisiko' krijgt ook een plek in de risicodialoog. De kennis over het uitvoeren van stresstesten en het vervolg hierop is beschikbaar **binnen de waterschappen, zoek dus ook buiten je team naar kennis.**
- **CRIDA:** *Climate Risk Informed Decision Analysis*. De CRIDA-aanpak biedt richtlijnen voor het beoordelen van kwetsbaarheden in waterveiligheid als gevolg van klimaatvariabiliteit en -verandering, en biedt richtlijnen voor de ontwikkeling van aanpassingsroutes voor een robuust beheer van waterbronnen.
- **Inventarisatie:** maak een inventarisatie welke programma's en projecten in je partnerland actief zijn op het thema klimaatadaptatie. Wellicht kun je samenwerken en elkaar versterken. Of is de informatie waar je naar op zoek was allang aanwezig. Gebruik de hulp van de ambassades, of het [International Aid Transparency Initiative \(IATI\)](#). Dit is een registratiesysteem waarin je kunt zien welke ontwikkelingen en resultaten zich voordoen in jouw partnerland, op het gebied van klimaat of armoede.
- **Governance:** commitment op het juiste (bestuurlijke) niveau helpt om de uitvoeringskracht van je partnerschap veilig te stellen. Lees [hier](#) een inspirerend artikel waarin Piet Boesberg van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard uitlegt hoe hij stagnering van het project in Indonesië voorkwam door commitment van de nieuwe burgemeester in Semarang te vragen. In dit artikel vind je tevens een viertal succesfactoren van internationale projecten van waterschappen.
- **Klimaatadaptief werken:** wil je klimaatadaptief te werk gaan, stem dan financiering, engineering, wetenschap en bestuur op elkaar af. Deel verzamelde en geanalyseerde data niet alleen binnen het stroomgebied, maar ook daarbuiten, van regionaal tot nationaal niveau. Hierdoor ontstaat een gelijk beeld van heersende problematiek en

kunnen waterbeheerders van aangrenzende stroomgebieden of politici je helpen de problematiek aan te pakken. Investeer in het bestuursproces zodat er ruimte en middelen zijn voor duurzame beslissingen. Dit kost inderdaad veel tijd en geld, maar zorgt voor betere resultaten op de lange termijn.

- **Nationally Determined Contributions (NDC's) en overige beleidsdocumenten:** ga na of je buitenlandse partner van de NDC's op de hoogte is en bespreek wat dit betekent voor de planvorming en uitvoering van jullie partnerschap. Zie [hier](#) de lijst van alle afspraken per land voor klimaatadaptatie en -mitigatie. Voor Afrika is de [Africa NDC Hub](#) opgericht als collaboratief platform om de landen bij implementatie te helpen van de NDC's.
- **Satellietdata:** Vaak is data over klimaat of water schaars. Satellietdata biedt dan uitkomst. [Geodata for Agriculture and Water \(G4AW\)](#) verbetert voedselzekerheid in ontwikkelingslanden door het gebruik van satellietdata. [SUM Africa](#) gebruikt deze satellietinformatie waarna zij goedkope verzekeringen uitdeeft aan boeren in Mali, die bij droogte of hevige regenval een uitkering ontvangen. Het G4AW programma wordt uitgevoerd door het [Netherlands Space Office \(NSO\)](#) in opdracht van het ministerie van Buitenlandse Zaken.
In Zuid-Afrika helpt [Hydrologic](#) met het aanpakken van droogte door slimme ict en big data. Meer informatie? Contact het programmabureau van de Blue Deal.
- **Grensoverschrijdende overleggen:** binnen de Blue Deal bestaat de ruimte om met meerdere landen samen te werken in een stroomgebied. Deze landen kampen veelal met dezelfde problemen, zoals verwoestijning door ontbossing. Door de betrokken stakeholders (inclusief natuurorganisaties) bijeen te brengen in een klimaatoverleg stimuleer je kennisdeling tussen de landen en vergroot je het bewustzijn in het stroomgebied.
- **Think outside the box:** even uit je eigen waterschapsbubbel komen? Kijk dan eens [hier](#) voor inspirerende klimaatadaptatieve maatregelen (zoals het aanpassen van het ecosysteem) in Ethiopië, Ghana en Zuid-Afrika.
- **Jaag investeringen aan:** binnen het Blue Deal-programma is ook aandacht voor het ontwikkelen van handelsmogelijkheden en het creëren van een hefboomeffect (leverage). Zo worden met een bescheiden inzet van publiek geld weer particuliere investeringen aangetrokken. Omdat de overheid durft te investeren, verkleint het risico voor commerciële bedrijven. Waterschappen hebben dus de mogelijkheid om harde infrastructuur (zoals de bouw van een dam of dijk) aan te jagen en dragen daarmee indirect bij aan het klimaatbestendiger maken van de partnerlanden.
- **Vlieg CO2-neutraal:** beperk zoveel mogelijk vliegverkeer om CO2-uitstoot te verminderen. Wellicht kun je ook innovatieve technieken als videoconferencing gebruiken. Is vliegen noodzakelijk? Compenseer dan de uitstoot bij het boeken van je ticket.

Interessante rapporten:

Wil je meer lezen over hoe andere landen en organisaties klimaatadaptief te werk gaan?

Kijk dan eens naar deze voorbeelden:

- [BASE, Europese adaptatievoorbeelden](#)

- [International Institute for Sustainable Development: how are vulnerable countries adapting to climate change?](#)
- [Fractal, Inspiring climate action in African cities: practical options for resilient pathways](#)
- [Nature Based Solutions, het World Water Development Report 2018 van UN Water.](#)

GENDER

Doel Verenigde Naties: behaal gendergelijkwaardigheid en empower alle vrouwen en meisjes. Zie hier alle [doelen en indicatoren](#).

Doel

De ambitie van de Blue Deal is dat het in 2030 vanzelfsprekend is dat de belangen van vrouwen goed vertegenwoordigd zijn in de uitvoering van de partnerschappen en dat vrouwen een gelijkwaardige rol hebben in besluitvorming en participatie. Die ambitie geldt voor beide kanten: binnen de waterschappen in Nederland en binnen de partnerschappen met de lokale partners. Er wordt gestreefd naar een gendergelijke aanpak in de planning, programmering en uitvoering van de partnerschappen.

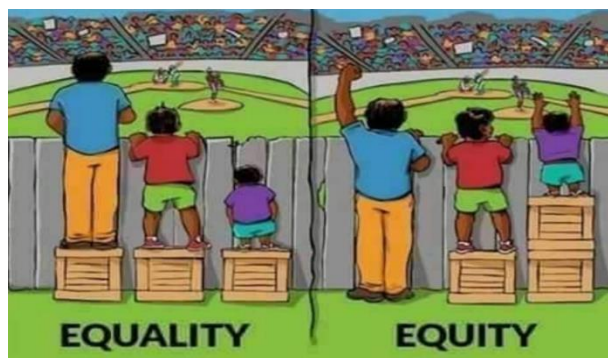
Binnen de Blue Deal richten we ons voornamelijk op gender, dit is afgesproken in het Raamwerk. Maar sinds de verkenning in wat gender voor de partnerschappen betekent, wordt steeds duidelijker dat we eigenlijk sociale inclusiviteit willen bereiken, zodat we alle eindgebruikers van water bereiken. Wat we hiermee bedoelen en hoe we dit kunnen bereiken staat hieronder beschreven.

Wat is sociale inclusiviteit?

Sociale inclusiviteit is een proces waarbij inspanningen worden verricht om sociale gelijkwaardigheid te creëren voor iedereen, ongeacht hun achtergrond. Binnen sociale inclusiviteit is er niet alleen zicht op de positie van vrouwen, maar ook op die van bijvoorbeeld oorspronkelijke of gemarginaliseerde bewoners, gehandicapten en jongeren.

Een succesvol partnerschap heeft oog voor alle stakeholders binnen het stroomgebied. Door gemarginaliseerde of kansarme groepen in kaart te brengen en hier extra aandacht aan te besteden, voorkom je dat deze groep nadeel ondervindt van de effecten van je partnerschapsresultaten en juist veerkrachtiger wordt.

Lokale ngo's, universiteiten, lokale vrouwengroepen en de ambassade hebben vaak een goed beeld van wie de achtergestelde groepen zijn, welke problemen zij ondervinden en hoe hen te bereiken.

“Het oog hebben voor een gelijkwaardige rol van vrouwen in projecten is een mooi begin voor het vergroten van diversiteit en sociale inclusiviteit in partnerschappen”, aldus Janette Worm van Wereld Waternet en betrokken bij de partnerschappen Egypte en Palestijnse gebieden.

Wat is gender?

Gender is een onderdeel van sociale inclusiviteit en richt zich op gelijkwaardige behandeling tussen vrouwen en mannen. Met gelijkwaardigheid bedoelen we dat mannen en vrouwen dezelfde rollen, rechten, verantwoordelijkheden en kansen krijgen om mee te doen in de maatschappij. Dit volgt het principe 'leave no one behind' van de Verenigde Naties. Om gendergelijkwaardig te zijn, betekent dit dat wij extra aandacht moeten besteden om vrouwen en meisjes te bereiken en kansen te bieden door hen als stakeholder mee te nemen met eigen belangen en behoeften.

Sociale Inclusiviteit en de Blue Deal

Het doel van fase 1 (2019-2022) is het creëren van brede bewustwording van dit thema onder zowel de waterschappers als de buitenlandse partners, zodat met een gezamenlijke blik op eenzelfde wijze naar de mogelijke impact van de partnerschappen wordt gekeken. Hierbij is begrip van de lokale context zeer belangrijk: het herkennen van de (mogelijk verschillende) belangen van zowel mannen en vrouwen, maar ook inzicht in lokale genderverhoudingen die van invloed kunnen zijn op het succes van je partnerschap.

Het verbeteren van de gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen vormt een belangrijk onderdeel van de SDG-doelstellingen, temeer ook omdat het juist vaak vrouwen en achtergestelde bevolkingsgroepen zijn die door klimaatextremen hun toch al schaarse bezittingen dreigen te verliezen. De thema's klimaat, gender/sociale inclusiviteit en armoedebestrijding zijn dus nauw met elkaar verbonden. Dit is de reden dat er ook binnen de Blue Deal aandacht wordt gevraagd voor gender en sociale inclusiviteit om deze kwetsbare groepen veerkrachtiger te maken.

Meer aandacht voor gendergelijkwaardigheid betekent dat we niet alleen vrouwen, maar ook mannen in dit proces betrekken. Door mannen bewust te maken van de meerwaarde van vrouwen, zorgen we voor gewenste lange termijneffecten en inbedding van gendergelijkwaardigheid in het programma.

Daarnaast mogen we als Nederlandse waterschappen ook best kritisch kijken naar onszelf. Nog geen 10% van de voorzitters is vrouwelijk (anno maart 2019) en slechts 32% van de werknemers is vrouw (HR Monitor over 2016). Wanneer we over bewustwording spreken voor gendergelijkheid of zelfs gelijkwaardigheid moeten we ons er dus van bewust zijn dat we zelf ook nog een lange weg te gaan hebben als het gaat om het aandeel van vrouwen, diversiteit en de verhouding van jong en oud in de teams.

Leren van het buitenland

Rwanda heeft de meeste vrouwelijke parlementsleden ter wereld, blijkt uit de Global Gender Gap Index van het World Economic Forum (2016). Wel 48,8% van de afgevaardigden in de Tweede Kamer is vrouw. Na de bloedige burgeroorlog jaren geleden moesten vrouwen in de wederopbouw bestuurlijke functies bekleden, iets wat ze zijn blijven doen. Het is vrij gebruikelijk dat landen als gevolg van bevrijdingsbewegingen een omwenteling maken op bestuurlijk gebied. Zo hebben Zuid-Afrika, Mozambique en Namibië ook het voorbeeld gevolgd.

Wil je weten welke plek Nederland inneemt in de ranglijst? Klik dan [hier](#).

Gender en water

Samen met partnerorganisaties willen we impact creëren waar de eindgebruikers profijt van hebben. Een groot aantal van de Blue Deal-partnerschappen wordt uitgevoerd in ontwikkelingslanden. In deze landen ligt de taak voor het (ver)zorgen van water voor het gezien

vaak bij kinderen en vrouwen. Vrouwen gebruiken water om het land te bewerken, het huishouden te doen en om te wassen. Gezondheid en waterkwaliteit gaan dan ook hand in hand. Het zijn de vrouwen die water halen en daarbij een lange, soms onveilige weg moeten afleggen. De grootgrondbezitters met het recht op water zijn vaak mannen, waardoor vrouwen aan het einde van de lijn zitten.

Zowel mannen als vrouwen dragen zorg voor het inkomen, maar waar mannen hun inkomen soms meer inzetten voor materiële middelen die hun status verhogen, geven vrouwen vaker hun inkomen uit aan gezondheidszaken, scholing voor de kinderen en kleding. In sommige gevallen worden vrouwen echter door hun mannen gedwongen hun inkomen af te staan, terwijl zij ook voor water moeten betalen. Wanneer mannen de financiële gezinsuitgaven bepalen, is het dus van belang om vrouwen een steuntje in de rug te geven. De impact van de Blue Deal maken we daarom nog groter door aandacht te hebben voor de belangen en gewoonten van vrouwen en in te zetten op gedragsveranderingen en trainingen.

Gender en water in Kenia

Vrouwen moeten vaak een lange en soms een onveilige weg afleggen om water te halen. Zie hier een [korte documentaire van Waterlanders](#) over hoe vrouwen in Kenia dag in, dag uit op pad gaan en wat voor effect dit heeft op hun persoonlijke ontwikkeling.

Barrières wegnemen

In veel van de partnerlanden regelen vrouwen het huishouden, verzorgen de kinderen en bewerken het land. Willen zij participeren of zelfs deelnemen aan een besluitvormingsproces dan helpt het wanneer bijeenkomsten worden gehouden op een locatie waar zij veilig en gratis naar toe kunnen en waar oppas voor de kinderen is geregeld.

Deelname aan het besluitvormingsproces betekent ook dat er voldoende informatie beschikbaar moet zijn, in een taal of visuele middelen die de bewoners begrijpen. En dat de informatie toegankelijk is. Zo hebben achtergestelde groepen of vrouwen niet altijd toegang tot digitale communicatiemiddelen.

Door vrouwen en achtergestelde groepen expliciet en herhaaldelijk hun mening te laten geven, borg je de kwaliteit van het besluitvormingsproces. Daarnaast praten vrouwen vaak gemakkelijker met andere vrouwen. Het is dus van belang dat bij het team van het besluitvormingsproces ook vrouwen aanwezig zijn.

Sociale inclusiviteit in jouw partnerschap?

Wist je dat Dutch Water Authorities een expert-pool heeft waarin allerlei waterschappers hun kennis en kunde aanprijzen? Kijk eens of je hier een toekomstig teamlid tussen vindt die bijdraagt aan de diversiteit van het team. Je vindt de CV Pool op Sharepoint onder Dutch Water Authorities. Daarnaast is het inhuren van jonge professionals via het YEP-programma is een mooi voorbeeld van het betrekken van jongeren.

Tips: hoe kan ik sociale inclusiviteit een plek geven in ons partnerschap?

- **Divers team:** zorg voor een gebalanceerd team waarin alle groepen gelijke kansen krijgen om mee naar het buitenland te gaan: jong, oud, man, vrouw, junior, senior en diversiteit in culturele achtergrond, zowel in Nederland als in het partnerland. Dit verrijkt de blik waarmee we problemen duurzaam oplossen en een voorbeeldrol stellen.
- **Stakeholdersanalyse:** zie vrouwen, meisjes, jongeren, ouderen, junioren, senioren, gehandicapten en armen als een stakeholder. Maak een analyse van de eindgebruikers die

je bereikt met de partnerschapsresultaten (stakeholdersanalyse) en betrek hen vanaf het begin. Iedere groep zal zijn eigen specifieke behoeftes hebben die je in kaart kunt brengen, dit is in ieder land anders.

- **Communicatiemiddelen:** kunnen al je eindgebruikers wel lezen en schrijven en spreken ze wel de taal die je buitenlandse partner spreekt? Wellicht moet je in samenspraak met je partner wel inzetten op andere communicatiemiddelen om buitengesloten groepen te bereiken, zoals visueel materiaal, of beleg je een bijeenkomst met een tolk die de taal van de oorspronkelijke bevolking spreekt.
- **Betrekken in besluitvorming:** laat vrouwen of buitengesloten groepen niet alleen participeren, maar geef hen ook een podium in het besluitvormingsproces. Versterk hun stem.
- **Rolmodellen ontwikkelen:** wanneer vrouwen of buitengesloten groepen trainingen krijgen en meedoen in het besluitvormingsproces, ontwikkelen zij zich automatisch als rolmodellen voor hun omgeving. Deze rolmodellen kun je tevens een podium bieden door een bijvoorbeeld een positief stukje in de lokale krant, of hen op hun beurt weer voorlichting te laten geven aan de gemeenschap.
- **Benader lokale ngo's, universiteiten en vrouwengroepen:** organisaties ter plaatse zijn vaak goed geïnformeerd welke groepen achtergesteld zijn en weten hoe hen te bereiken. Universiteiten hebben vaak studies beschikbaar. Voor een methode over hoe maatschappelijke organisaties en gemeenschappen te betrekken in waterbeheer kijk op: <https://www.bothends.org/en/Our-work/The-Negotiated-Approach>, of neem contact op met Melvin van der Veen (m.vanderveen@bothends.org).
- **Inventariseer belemmeringen:** wanneer je in het veld bent, vraag dan eens aan vrouwen of en [hoe zij betrokken willen worden](#). Bedenk ook wie vanuit je team deze vraag stelt. Mogen mannen en vrouwen wel gezamenlijk in een ruimte zitten? En wie verzorgt de trainingen? Is de locatie ook voor invaliden bereikbaar? En hoe bereik je de doelgroep? Bedenk welke belemmeringen er zijn en ga na hoe je deze weg kunt nemen.
- **Cultuurverschillen:** heb aandacht voor de cultuurverschillen en zet de teamleden strategisch in. Ben je werkzaam in een land waar vrouwen niet rechtstreeks (mogen) spreken met een man of vermoed je dat vrouwen zich onveilig voelen wanneer ze met een man moeten spreken, heb hier dan respect voor en laat een vrouwelijk teamlid of een lokaal persoon met hen spreken.
- **Haal kennis naar NL:** zoals gezegd doet een land als Rwanda het veel beter dan Nederland als het gaat om het betrekken van vrouwen in het besluitvormingsproces. Ben je werkzaam in een land dat het goed doet, neem die kennis dan mee naar Nederland en deel dit met het je collega's en het programmabureau.
- **Tijd en budget in jaarplan:** wanneer je tijd en budget aan gender wilt besteden, doe je er verstandig aan dit vooraf op te nemen in je jaarplan, zodat je aan het einde van het jaar geen moeite hebt met de verantwoording van uren en budget.
- **Zoek advies:** besteed bewust tijd aan dit onderwerp binnen het projectteam en zoek indien nodig hulp van een externe adviseur. Zie aan het einde van dit document de lijst met contactpersonen voor gender en sociale inclusiviteit.

- **Interne campagne:** waterschappen voeren momenteel geen beleid op diversiteit of het aantrekken van vrouwen, zowel in het bestuur als op de werkvloer. Zet de toon en werk aan genderbewustwording bij de collega's. Dit kun je al doen door bijvoorbeeld een extra 'slide' mee te nemen over gendergelijkwaardigheid bij presentaties voor je AB of DB om zo de bewustwording te vergroten. Let bij (interne) presentaties ook op je beeldmateriaal, staan hier voornamelijk (blanke) mannen op of ook vrouwen?

Interessante rapporten:

- [IWRM en Social Inclusion](#), door IRC
- [WASH en Social Inclusion](#), door Simavi

**1 NO
POVERTY**

ARMOEDEBESTRIJDING

Doel Verenigde Naties: stop armoede overal in al zijn vormen. Zie hier de [doelen en indicatoren](#).

De Verenigde Naties hebben armoedebestrijding op nummer 1 gezet bij de Sustainable Development Goals (SDG's). Ondanks het feit dat armoede sinds 2000 al is gehalveerd, leven nog steeds 1 op de 10 mensen in onze wereld onder de internationale armoedelijijn van 1,90 dollar per dag. In een poging tot een beter leven verhuizen wereldwijd per jaar zo'n 60 miljoen mensen naar urbane gebieden, waar uiteindelijk 1 op de 4 mensen in sloppenwijken belandt. Het ontbreekt ongeveer 1 miljard mensen aan een fatsoenlijke huisvesting met toegang tot basis services. Steden breiden zo snel uit, dat goede sanitaire voorzieningen achter blijven. Armoede omvat niet alleen een gebrek aan inkomsten en middelen voor duurzaam levensonderhoud, honger en ondervoeding, maar ook een gebrek tot onderwijs en basisvoorzieningen. Sociale discriminatie en het niet deel mogen nemen aan besluitvorming dragen bij aan armoedevorming.

Armoede en water

Armoede verergert vaak door rampen. Zo wordt alleen al in 2017 het wereldwijde schadebedrag door rampen geschat op 300 miljard dollar. De mensen die in overstromingsgevoelige gebieden wonen zijn meestal arm en hebben geen mogelijkheid te verhuizen. Zij leven iedere dag met de angst dat hun huis en hun landbouwgrond wegspoelt door een overstroming. Ook in urbane gebieden zijn arme mensen in sloppenwijken de dupe wanneer waterinfrastructuur, zoals dijken, rwzi's en dammen, worden gerealiseerd. Een compensatie van de overheid voor hun huis of landbouwgrond hoeven ze meestal niet te verwachten. Een ramp is dan ook van enorme impact en genereert grote economische verliezen.

Armoede en de Blue Deal

De Verenigde Naties betitelen het recht op water als voldoende, veilig, acceptabel en fysiek toegankelijk en betaalbaar voor iedereen. De waterschappen kunnen een grote bijdrage leveren aan dit recht. Met de partnerschappen willen wij iedereen die in een stroomgebied leeft evenveel bescherming bieden tegen overstromingen en andere watergerelateerde rampen, en hen toegang geven tot veilig en voldoende water.

Willen we iedereen bereiken, moeten we ook achtergestelde groepen als volwaardig erkennen. Bij de voorbereiding en uitvoering van de plannen houden we daarom altijd oog voor de effecten voor iedereen, ook de allerarmsten.

Citywide Inclusive Sanitation

Hoe voorkom je nu de resultaten van je partnerschap geen negatief effect hebben op lage inkomensgroepen? Waterschap Vallei en Veluwe geeft advies over een goede locatie voor de bouw van waterzuiveringen in Ethiopië en houdt hierbij rekening met het [Citywide Inclusive Sanitation](#).

Hoe de overheid in het partnerland omgaat met haar bevolking, kun je terugvinden in de [Human Development Index \(HDI\)](#). De HDI is ontwikkeld om te benadrukken dat mensen en hun vaardigheden het ultieme beoordelingscriteria zijn om te zien of een land zich ontwikkeld. Dit is een tegenhanger van alle economische modellen. De HDI is bedoeld om landen onderling met elkaar te vergelijken en uit te dagen tot betere politieke keuzes. Op de website van de United Nations Development Programme (UNDP) vind je onder meer een [armoede-index](#) en een [gender inequality index](#) per land.

Ook benedenstrooms gezond en voldoende water in de Abbay regio (Ethiopië) voor de armere bevolking

In het stroomgebied van Ethiopië Abbay kan land- en watermanagement efficiënter worden beheerd. Door erosie zorgen regenval, afvoerwater en sediment van hoger gelegen delen van de rivier voor slechte waterkwaliteit benedenstrooms en beïnvloeden de gezondheid en voedselzekerheid van miljoenen mensen. Daarnaast wordt het beschikbare water niet goed verdeeld tussen arme boerengezinnen en grote landbouwbedrijven. Wereld Waternet zet zich samen met Hollands Noorderkwartier en Zuiderzeeland in op het direct verbeteren van de waterkwaliteit en -allocatie. Dit is van directe invloed op armoedebestrijding.

Corruptie

Analyses wijzen uit dat de watersector een hoog risico loopt op corruptie. Als schaars goed is water gevoelig voor exploitatie. De verantwoordelijkheden voor waterbeheer zijn tevens moeilijk te handhaven wanneer er vele instituties zijn die zich hiermee bezig houden. Corruptie komt het meeste voor bij het toewijzen van vergunningen en distributie, waardoor milieurechten worden geschonden of grote irrigatiesystemen worden gebouwd. Wanneer de besluitvorming in handen is van machtige groepen, zal de gewone bevolking en voornamelijk de armsten onder hen lijden door de negatieve effecten. Voor toerisme en infrastructuur wordt vaak veel water onttrokken uit de nabije omgeving, waardoor tekorten ontstaan voor de lokale bewoners. Klokkenluiders en activisten worden blootgesteld aan intimidatie en geweld, maar zij zijn essentieel voor goed bestuur. Dit stimuleert politieke vertegenwoordigers immers in het afleggen van verantwoording en het daadwerkelijk aanpakken van corruptie. [Water Integrity Global Outlook \(WIGO\)](#) schat in dat beter bestuur in de watersector wereldwijd tot 75 miljard US dollar kan opleveren. Corruptie kan worden tegengegaan door transparant te werk te gaan, verantwoordingsmechanismen in te bouwen, alle lagen van de bevolking te laten participeren en actieve [anti-corruptiemaatregelen](#) toe te passen. Zo voorkomen we verspilling van geld, tijd en energie.

Context

De context waarbinnen je werkt is dus van invloed op de resultaten van je partnerschap. De plannen die uitgevoerd worden, zijn van invloed op socio-economische ontwikkelingen in het stroomgebied. Gezien het langdurige karakter van de Blue Deal (tot 2030) is het raadzaam de plannen niet in isolement uit te voeren, maar voortdurend bij te sturen aan de hand van de context. Armoedebestrijding neem je dus mee in je planning, programmering, uitvoering en evaluatie.

Tips: hoe kan ik armoedebestrijding een plek geven in ons partnerschap?

- **Wees transparant:** de watersector is gevoelig voor corruptie. Transparantie, verantwoording en burgerparticipatie zijn vormen van mensenrechten waarmee corruptie wordt tegengegaan. Maak dit inzichtelijk met je partner en de ambassade.
- **Wees niet naïef!** mogelijk zijn in je partnerland veel onofficiële governance-/communicatiekanalen waar jij nog geen weet van hebt. Corruptie kan de doelstellingen die jij met je partner hebt gemaakt teniet doen. De verantwoordingsmechanismen en openheid die je uit Nederland kent, zijn in je partnerland mogelijk op een heel andere wijze ingevuld. Daarom is het commitment van je buitenlandse partner ook zo enorm belangrijk. Blijf dus checken of deze commitment oprecht is.
- **Social map study:** voer een [social map study](#) uit. Dit is vergelijkbaar met een stakeholdersanalyse, je inventariseert alle stakeholders (dus ook de meest kwetsbare groepen van de bevolking) en meet voor allen van hen de effecten van je besluiten door. Door je effecten inzichtelijk te maken, is het eenvoudiger om gerichte acties op te zetten om voor specifieke groepen negatieve effecten terug te dringen. Kijk hierbij naar kansen en knelpunten.
Het lokale bureau voor statistieken kan je helpen bij het bij vergaren van informatie over inwoners.
- **Monitoring uitgesloten groepen:** sommige mensen leven in illegale nederzettingen of worden niet gemonitord of zelfs erkend door de overheid. Het is raadzaam jezelf goed te informeren over hoe de overheid in je partnerland omgaat met haar burgers. De besluiten die je in je partnerschap neemt, hebben effect op iedereen, ook op groepen die niet zichtbaar zijn. Probeer deze groepen in kaart te krijgen door te praten met lokale gemeenten, NGO's of universiteiten en bespreek met de overheden ter plaatse of monitoring kan plaatsvinden.
- **Vertrouwensrelatie ontwikkelen:** bouw een vertrouwensband op met lokale organisaties. Zij hebben zicht op de lokale situatie en zijn er ook wanneer jij weer terugkeert naar Nederland. Zo kunnen ze je attenderen op negatieve effecten die vanuit je partnerschapsresultaten voortkomen.
- **Sluit aan op lokale initiatieven:** er zijn vast meerdere ngo's ter plaatse werkzaam om armoede te bestrijden. Informeer hen over jullie plannen en kijk waar je elkaar kunt versterken.
- **Gelijk speelveld creëren:** als alle partijen aan de onderhandelingstafel zitten, is het van belang dat ook ieders stem wordt gehoord en serieus wordt genomen. Om de stem van de arme bevolking door te laten dringen aan de onderhandelingstafel, kun je informatie ophalen bij de lokale ngo's over hoe die stem dan klinkt.
- **Communicatiemiddelen:** armoede wordt ook gekenmerkt door laaggeschoolde of ongeschoolde mensen die meestal analfabeet zijn. Gebruik visueel materiaal of beleg een bijeenkomst met een tolk die de taal van de oorspronkelijke bevolking spreekt.
- **Trainingen:** kennis dringt armoede terug. Inventariseer welke trainingen over welke onderwerpen de gemeenschap vooruit helpen. Bijvoorbeeld hoe vervuiling van water kan worden voorkomen, of welke gewassen goed tegen droogte of juist natheid kunnen.

Interessante rapporten:

- [Global Corruption Report 2008](#)
- [Simavi](#), leave no one behind
- [WIGO](#), a primer on corruption and integrity in the water sector, with cases and tools.

KERNADVISEURS NWP

De kernadviseurs van het NWP bieden hun (gratis) hulp aan om mee te denken met vraagstukken op het gebied van klimaat, gender of armoedebestrijding in hun land.

Land	Naam	Expertise	Contactgegevens
Ethiopië	Wim Klaassen	Klimaat, duurzaamheid, instutionele ontwikkeling	w.klaassen@nwp.nl
Ghana	Job Udo	Klimaat	j.udo@nwp.nl
Kenia (en Rwanda)	Don Offermans	Klimaat, armoede, innovatie, duurzaamheid	d.offermans@nwp.nl
Mali	Ele Jan Saaf	Klimaat	ejsaaf@saafconsult.com
Mozambique	Herco Jansen		h.jansen@nwp.nl
Palestijnse gebieden	Steven Visser		s.visser@nwp.nl

KENNISORGANISATIES CONTACTPERSONEN BLUE DEAL

Organisaties	#	Expertise	Contactpersoon	Contactgegevens
Woman for Water Partnership (WfWP)	Gender Sociale inclusiviteit Armoedebestrijding	WfWP is een samenwerkingsverband van vrouworganisaties en -netwerken waarin het leiderschap van vrouwen samengebracht en gepromoot. WfWP is werkzaam in voornamelijk lage en middeninkomenslanden in Blue Deal-partnerschapslanden en gebruikt water als toegangspunt om vrouwen te empoweren.	Annemiek Jenniskens	exd@womenforwater.org
Simavi	Gender Sociale inclusiviteit Armoedebestrijding	Simavi investeert duurzaam in de gezondheid van kansarme mensen in lage en middeninkomenslanden. Dit doen zij door in te zetten op schoon water en goede sanitaire voorzieningen (WASH), zodat kansarme mensen, met name vrouwen en meisjes, een gezonder leven kunnen leiden.	Diverse personen	info@simavi.nl 0883131500
IUCN	Klimaat	IUCN NL is de Nederlandse tak van de International Union for Conservation of Nature, 's werelds grootste en oudste unie voor natuurbescherming. IUCN heeft een groot netwerk van overheden, maatschappelijke organisaties, bedrijven en wetenschappers. De nadruk ligt op de bescherming van ecosystemen en biodiversiteit.	Elke Praagman	020 30 182 58 06 45 77 39 76

Both Ends	Gender Sociale inclusiviteit Armoedebestrijding Klimaat	<p>Samen met milieu- en mensenrechtenorganisaties werkt Both ENDS aan een duurzame, eerlijke wereld waarin iedereen een stem heeft. Door het maatschappelijk middenveld te versterken dragen zij bij aan: recht op water, voedsel, een veilige leefomgeving, gendergelijkheid, inheemse rechten en duurzaam gebruik van bossen, land en water.</p> <p>Both ENDS kan meedenken op basis van de eigen expertise en ook de waterschappers in contact brengen met relevante lokale organisaties met contextspecifieke kennis. Denk hierbij aan milieuorganisaties of groepen die directe kennis en ervaring hebben in bepaalde bassins, vrouwenrechtenorganisaties die inzicht kunnen bieden t.b.v. een genderanalyse en/of mensenrechtenorganisaties die zorgvuldige inschattingen kunnen maken in gevoelige regio's.</p> <p>Voor verdere voorbeelden van het waterwerk van de partnerorganisaties kijk hier: https://www.bothends.org/en/Search/?searchQuery=water%20management</p>	Annelieke Douma Giacomo Galli	020 53 066 28 a.douma@bothends.org 020 53 06 624 g.galli@bothends.org
Global Center on Adaptation (GCA)	Klimaat	GCA helpt gemeenschappen over de wereld met het weerbaarder worden van klimaatgerelateerde bedreigingen. Zij fungeren als een oplossingsmakelaar, die regeringen, de particuliere sector, het maatschappelijk middenveld, intergouvernementele organen en kennisinstellingen samenbrengt die de obstakels aanpakt die aanpassingsmaatregelen vertragen.	Paul Langeveld	paul.langeveld@gca.org

IRC	Sociale Inclusiviteit Armoedebestrijding	IRC is een non-profit organisatie die inzet op duurzame en effectieve WASH-systemen. In de volgende Blue Dealpartnerschapslanden ligt een grote focus van IRC: Burkina Faso, Ethiopië, Ghana en Mali	Evita Rozenberg	rozenberg@ircwash.org +31 70 304 4000
Aidenvirment	Klimaat Armoedebestrijding	Aidenvirment is een non-profit gedreven adviesbureau dat diensten levert en onderzoek verricht naar duurzame productie en handel. Zij creëren sociale, ecologische en economische waarde voor een eerlijke verdeling van land- en watervoorraden tussen belanghebbenden.		
Delta Alliance	Klimaat	Delta Alliance is een internationale kennisgestuurde netwerkorganisatie die de veerkracht van delta's wereldwijd wil verbeteren. Zij zien een toenemende druk van bevolkingsgroei, industrialisatie en een veranderend klimaat. Daarom brengen zij mensen samen die wonen en werken in delta's. Werkzaam in o.a. Argentinië, Egypte, Ghana, Mozambique, Kenia, Indonesië, Vietnam		
Wageningen Universiteit & Research (WUR)	Klimaat	De WUR doet onderzoek naar klimaat, biodiversiteit, voedselproductie, circulaire economie en natuur en landschap. Studenten kunnen onderzoeken uitvoeren.	Ivo Demmers	0317486807
Netherlands Space Office (NSO)	Klimaat	Het Netherlands Space Office (NSO) is het ruimtevaartagentschap van de Nederlandse rijksoverheid en centraal aanspreekpunt. Zij bieden zowel gratis als betaalde satelliet-data aan waarmee waterbeheer wordt vergemakkelijkt.	Ruud Grim	088 042 45 33 r.grim@spaceoffice.nl

HKV	Klimaat	HKV levert advies, onderzoek en producten voor water en veiligheid. Zij werken samen met overheden, private opdrachtgevers in o.m. West-Afrika.	Job Udo via NWP	0703043734
Wetlands International	Klimaat	Wetlands International is een wereldwijde non-profitorganisatie die zich richt op het behouden en restaureren van wetlands. Wetlands zijn natuurlijke waterbronnen en zuiveraars, beschermen de kusten en fungeren als opslag van CO2.	Frank van Weert	06 37 40 48 59
Deltares	Klimaat	Deltares is een onafhankelijk instituut voor toegepast onderzoek op het gebied van water en ondergrond. Zij richten zich op waterveiligheid (door o.m. klimaatverandering), ecosystemen, water en grondstoffen, bouwen in de delta en adaptieve delpplanning.	William Oliemans	
SNV	Sociale inclusiviteit Armoedebestrijding Klimaat	SNV stelt zich tot doel dat alle mensen toegang hebben tot veilig water en sanitaire voorzieningen. Hiertoe helpen zij overheden gerichtere investeringen te doen en leveren zij duurzame rurale en urbane WASH-services. Zij zijn werkzaam in o.m. Burkina Faso, Ethiopië, Ghana en Mali.	Antoinette Kome Ruud Glotzbach	070 3440 244

KENNISORGANISATIES WERELDWIJD

Organisaties	#	Expertise
Intergovernmenteel Panel Klimaatverandering (IPCC)	Klimaat	Het IPCC is een klimaatpanel dat kennis en gevolgen van klimaatverandering in kaart brengt. Daarnaast verkent het IPCC mogelijkheden om de klimaatverandering te temperen en hoe de wereld zich hierop kan aanpassen. Iedere 5 tot 6 jaar komt er een klimaatrapport uit met de laatste stand van zaken.
Climate-Kic	Klimaat	Climate-Kic wil een welvarende, inclusieve en klimaatbestendige maatschappij creëren, waarbij financiën naar groene projecten en activiteiten stromen.
UN Environment	Klimaat	Het milieuprogramma van de Verenigde Naties is de leidende wereldwijde milieuautoriteit die de wereldwijde milieuagenda bepaalt, de samenhangende implementatie van de milieudimensie van duurzame ontwikkeling binnen het VN-systeem bevordert en fungeert als een gezaghebbende voorstander van het mondiale milieu.
UNFCCC (Climate Change)	Klimaat	UNFCCC richt zich specifiek op klimaatadaptatie en -mitigatie en versterking van de klimaatweerbaarheid.
African Development Bank (AfDB)	Armoedebestrijding	De AfDB moedigt duurzame economische ontwikkeling en sociale vooruitgang aan in haar regionale lidstaten. Zij mobiliseert en wijst middelen toe voor investeringen in deze regio's en biedt assistentie bij ontwikkelingsinspanningen.

Asian Development Bank	Armoedebestrijding	De Asian Development Bank spant zich in om extreme armoede in de Aziatische regio uit te bannen. ADB is in samenwerking met leden, onafhankelijke specialisten en andere financiële instellingen gericht op het leveren van projecten in ontwikkelingslanden die economische en ontwikkelingsimpact creëren.
FMO	Armoedebestrijding	De FMO is een Nederlandse ontwikkelingsbank die investeert in groei en grensmarkten, zodat het leven van mensen in Zuid-Amerika, Afrika, Azië en delen van Europa verbetert. Steeds vaker investeringen zijn op projecten die de overgang naar een meer inclusieve en groenere economie bevorderen.
International Institute for Sustainable Development	Duurzaamheid Sociale inclusiviteit Klimaat	IISD is een onafhankelijk denktank die duurzame oplossingen aandraagt voor de 21e eeuw. Zij pakken de diepere oorzaken aan van een aantal van de grootste uitdagingen waar onze planeet vandaag voor staat: ecologische vernietiging, sociale uitsluiting, oneerlijke wetten en economische regels en een veranderend klimaat.
Food and Agriculture Organization (FAO)	Armoedebestrijding	De FAO is een agentschap van de Verenigde Naties om internationaal honger te bestrijden. Hun doel is voedselzekerheid te bevorderen.

Global Alliance for Green and Gender Action (GAGGA)	Sociale inclusiviteit Armoedebestrijding	GAGGA bundelt de krachten van de vrouwenrechten- en milieubewegingen om een wereld te realiseren waarin vrouwen toegang hebben tot hun rechten op water, voedselveiligheid en een schone, gezonde en veilige omgeving. Door via zogenaamde grassrootsfondsen vrouwelijk leiderschap te ondersteunen en door te pleiten voor beleid en wettelijke kaders worden de rechten van vrouwen worden gerespecteerd, beschermd en nageleefd.
United Nations Development Programme (UNDP)	Armoedebestrijding	UNDP focust zich op armoedebestrijding, structurele transformaties en het opbouwen van veerkrachtigheid
World Bank	Armoedebestrijding	De Wereldbank zet zich in voor duurzame oplossingen om armoede te verminderen en gedeelde welvaart te creëren in ontwikkelingslanden. Dit doen ze door financiële producten en technische assistentie te bieden en kennis te delen.
UN Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR)	Klimaat Armoedebestrijding	UNDRR is het kantoor van de Verenigde Naties dat zich richt op het vermindere van rampenrisico's en hierbij horende verliezen. Zo willen zij een duurzame toekomst verzekeren.
UNWomen	Sociale inclusiviteit Armoedebestrijding	Alle menselijke ontwikkeling en mensenrechtenkwesities hebben genderdimensies. UN Women concentreert zich op prioritaire gebieden die fundamenteel zijn voor de gelijkheid van vrouwen, en die vooruitgang over de hele linie kan ontsluiten.